

אורדנג טוביה ז"ל

אורדנג טוביה ז"ל
בן 40 בנפלו

בן בריינה ושרגא

נולד בלטביה

ב-ח' בכסלו תרס"ח, 14/11/1907

נפל בפעילות מבצעית

ב-כ"ה באייר תש"ח, 3/6/1948

במלחמת העצמאות

יחידה: שירות המודיעין

מקום נפילה: בקעה, ירושלים

באזור: ירושלים והסביבה

נקבר בירושלים - הר הרצל

אזור: א, חלקה: 6, שורה: 10, קבר: 03.

קורות חיים

בן שרגא ובריינה. נולד בח' בכסלו תרס"ח בעיר ליבאו שבלטביה במשפחה ציונית ותיקה ומשחר ילדותו ערג לארץ. בעודו נער קטן נעלם פעם מבית הוריו וכשהוחזר כעבור שעות מספר מקצה העיר סיפר כי יצא לעלות לארץ ישראל.

בהתבגרו תיכנן תכניות עליה והיה חוסך מפרוטותיו למטרה זו. לאחר המלחמה העולמית הראשונה נפתחה בריגה הגימנסיה העברית הראשונה וטוביה היה בין ראשוני תלמידיה. משסיים את בחינות הבגרות היה מחבריה הפעילים של חוות-ההכשרה הראשונה בלטביה, בכפר סטוקי.

אחד המבקרים הראשונים בחוה זו היה זאב ז'בוטינסקי המנוח ובהשפעתו יצא טוביה בשנת תרפ"ה לרכוש השכלה חקלאית אוניברסיטאית בטולוז שבדרום צרפת. בתוך קהל הסטודנטים והקהילה היהודית שבטולוז היה אחד הפעילים בענייני ציונות, הקרן הקיימת לישראל, "הגנה" וכו'. לאחר שכתב בבחינות הגמר חיבור על "גידול ההדרים בארץ ישראל", הוכתר בתואר מהנדס חקלאי ובשנת תרפ"ט עלה לארץ והתיישב בחדרה, בה גרו גם הוריו. מהיותו מומחה בפרדסנות נמסרו פרדסים במושבה להנהלתו. כבר במאורעות תרפ"ט, חודשים אחדים אחרי עלותו לארץ, היה פעיל ב"הגנה" המקומית. בשנת תרצ"ו עבר לירושלים, לאחר שנשא אשה ונתמנה כמדריך חקלאי בחברה הארצישראלית למשכנתאות חקלאיות. למרות עבודתו בחברה, שהיתה ממשלתית למחצה, המשיך בפעולתו ב"הגנה" בכינוי "עזריה".

אם כי היה למעלה מגיל הגיוס ואב לשלוש בנות, נתייצב להגנת ירושלים עם פרוץ מלחמת

אורדנג טוביה ז"ל

השחרור בכסלו תש"ח. הוא הוסיף לעבוד במשרד, בו נפגש עם ערבים ואנגלים והשיג ידיעות חשובות ל"שירות המודיעין" של ה"הגנה". סמוך להכרזת המדינה פסקה העבודה במשרדו וטוביה יצא לגיוס מלא, צורף לחזית הדרום והשתתף בכיבוש קטמון. עלה על מוקש ביום כ"ה באייר תש"ח בלכתו בתפקיד לאחד הבתים שבין בקעה ומקור-חיים ונהרג יחד עם שנים מחבריו.

היה קבור בשייך-באדר א' וב-10.9.1950 הועבר למנוחת-עולמים להר הרצל בירושלים.

טוביה אורדנג

איך נפל:

בתגובה על הכרזת החלוקה על ידי עצרת האומות המאוחדות,

החלה התפרעות של המוני ערבים. בעקבות ההתפרעויות באו

פעולות איבה מחושבות יותר וקטלניות יותר, בעיקר ע"י

צליפות והתקפות יריות; החדרת "מכונות תופת" לשטח היריב

ופיצוצן; התקפות על שכונות ספר ורובעים מבודדים.

שטח בנוי שימש כר נרחב לצלפים, לכן היה לצליפה חלק

חשוב במערכה שניטשה בערים מעורבות.

באמצע מאי 1948 עבר האויב להתקפות ישירות על ירושלים.

בדרום העיר פעלו יחדות הלגיון וכוחות מצרים בלתי-סדירים

הם "האחים המוסלמים", אשר הגיעו לגזרה זו מצד חברון.

היעד העיקרי להתקפות בגזרה זו היתה רמת-רחל, השוכנת על

כיפה בקצה הדרומי של הרכס, מתלפיות ואבו-טור.

ב- 21/5/1948 נפתחה אש-תותחים כבדה על רמת רחל. אחדים

מהבנינים ניצתו. הקשר הטלפוני של המטה עם העמדות נותק.

אנשים רבים יצאו מכלל פעולה מחמת הלם. לפנות ערב שככה

טוביה אורדנג

אש-התותחים, אולם למחרת בבוקר חודשה מצד צור-באהיר ומצד בית-לחם. לאחר ההרעשה פרצו ערבים למשך מצד גבעת-אליהו החולשת עליו מצד המנזר מר אליאס. חלק מן הכוח שלנו נסוג. אחר הצהרים נכבשה רמת-רחל בידי האויב. בו בלילה חזרה פלוגה מגדוד 1/עציוני ובהתקפת פתע כבשה את הנקודה מידי הערבים, שהיו עסוקים בביזה ובשוד. בו בלילה הוחלף מחדש חיל-השדה בחיל-משמר. בשעות הצהרים החלה התסערות-אויב מחודשת על רמת-רחל. תגבורת שיצאה לנקודה לא הצליחה אליה. הפעם חדרו לתוכה הערבים מצד מזרח, מצד צור-באהיר, וכבשוה. שוב יצאה פלוגה מגדוד 1/עציוני להתקפת נגד וכבשה אותה מחדש בלילה אור ל-24 במאי. רחת-רחל נמסרה ליחידת אצ"ל ולכיתה מגדוד 1/עציוני שיגנו עליה.

הערבים עדיין לא אמרו נואש. ב-24 במאי החלה ההתקפה השלישית. הפעם השתתפו בה כוחות גדולים יותר - לרבות משוריינים וחצאי-זחלים. באותו יום הצליחו הערבים להיאחז

טוביה אורדנג

בפאה המזרחים של רמת-רחל. בשעות אחר הצהרים חזרה פלוגה

ב' של גדוד 1/עציוני בשלישית לרמת-רחל, והחליפה את
יחידת אצ"ל, כן הגיעה יחידה מגדוד 5 של חטיבת "הראל",

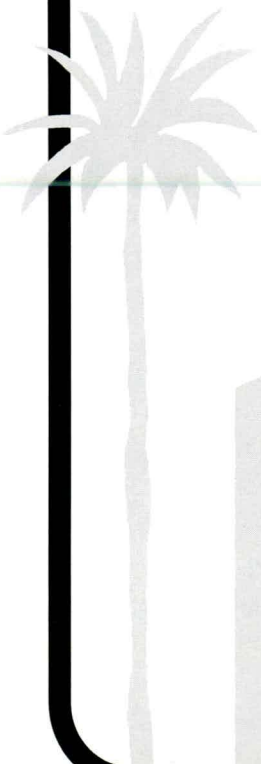
אך אותו לילדה לא תפסה עמדות.

בהמשך כל יום ה-25 ניטשו התקפות במקום ובסביבתו.

לפנות ערב נסוג האויב והרמה כולה נכבשה על ידינו מחדש.

קרבות מקומיים, יריות וצליפות נמשכו לעבר רמת-רחל

ושכונת מקור חיים הסמוכה.

הקדוש ר' טוביה בן ר' שרגא אורדנג

נולד בכסלו תרס"ח (נובמבר 1907) בעיר ליבוי (לטביה, אז רוסיה) במשפחה ציונית ותיקה ומשחר ילדותו הרגיש את ציוניותו כתפקיד להגשמה: עודו תינוק ברח פעם מבית הוריו וכשנתפס כעבור שעות בקצה העיר, הודה שהיה ברצונו לעלות לארץ ישראל. גם בנערותו עשה תכניות תמימות לעליה וחסך פרוטות לשם כך. אחרי המלחמה העולמית הראשונה, כשנפתח בלטביה הגימנסיון הראשון בריגה, עזב את בית הוריו, כדי להיות מן התלמידים הראשונים בגימנסיון העברי הראשון. אחרי עמדו בבחינות הבגרות נוסדה בלטביה חות ההכשרה הראשונה בכפר סטוקי והוא היה מחבריה הראשונים והפעילים של הכשרה זו. אחד המבקרים הראשונים בחוה היה זאב ז'בוטינסקי ז"ל, אשר השפיע השפעה עצומה על כל החברים - הם ייסדו אז את הגרעין הראשון של "באקטיביסטים" ובייחוד התקשר טוביה הי"ד אל האיש המופלא הזה וברשימות יומנו מן הימים ההם יש למצוא דברי הערצה נלהבים ביותר.

עצתו של ז'בוטינסקי הניעה את טוביה לדחות את עלייתו לארץ ישראל עד לאחר שיקבל הכשרה משוכללת יותר על ידי לימוד אוניברסיטאי במקצוע החקלאות. לשם זה נסע טוביה הי"ד בשנת תרפ"ה לטולוז, אשר בדרום צרפת ולמד שם באוניברסיטה חקלאות עם התמחות מיוחדת במקצוע ההדרים. בתוך קהל הסטודנטים המגוון ובין בני הקהילה הנידחת היה הוא הפעיל והעסקן בענייני ציונות, קק"ל, הגנה וכד'.

אחרי גמרו את האוניברסיטה בתואר מהנדס חקלאי על יסוד דיסרטציה על "גידול ההדרים בארץ ישראל" עלה בשנת תרפ"ט לארץ ישראל ונקלע לחדרה, אשר בה התיישבו בינתיים הוריו.

מאורעות תרפ"ט חלו חודשים אחדים אחרי עלייתו ומצאו אותו כבר מאורגן בשורות ההגנה וכמובן הפעילוהו ביותר וקשרו אותו קשר מהודק לחובה ישובית זו. אחרי אשר עבד ונהל עבודות שנים אחדות בפרדסי חדרה והסביבה, ונעשה למומחה מצויין ביותר בענייני חקלאות בכלל ופרדסנות בפרט, נשא אשה ועבר בשנת תרצ"ז לירושלים, למשרת מעריך חקלאי בחברה הארצישראלית למשכנתאות חקלאיות. למרות היות משרתו בחברה ממשלתית למחצה, לא נתק אף במשהו את קשריו עם ההגנה, אלא שהופיע בעילום שם, והיה ידוע לחבריו בשורה - ואף נרשם ביומן השוטרים הנוספים ("גאפירים") בשם "עזריה".

בשם זה התייצב להגנת ירושלים עם התפרעות הערבים בכסלו תש"ח, אף על פי שהיה למעלה מגיל הגיוס ואב לשלוש ילדות, בשבועות הראשונים עוד היה צריך לאחד את תפקידיו בהגנה עם עבודתו במשרד, אשר בו נפגש גם עם אנגלים וערבים והציל מפיהם לפעמים ידיעות מעניינות מאוד בשביל "שרות המודיעין". סמוך ל-15 במאי פסקה העבודה במשרד והוא התגייס גיוס מלא להגנה על ירושלים הנצורה. הוא צורף לחזית הדרום, השתתף בכיבוש קטמון, חנה זמן מה במנזר סן סימון וביום ה', כ"ה באייר תש"ח - שלושה שבועות אחרי הכרזת העצמאות - הלך בתפקיד לאחד הבתים שבין הבקעה למקור חיים ושם עלה על מוקש, הוא וכל קבוצתו, בהתפוצצויות השונות שאירעו שם, נהרגו 3 חיילים ונפצו אחדים, בכיסו נמצאו אחרי מותו פתקאות ותעודות שונות על שם עזריה, צילומים ותעודות שנלקחו מערבים ועוד.

הוא נקבר למחרת בבית הקברות הזמני בגבעת רם שעל יד ירושלים.

טוביה אורדנג הי"ד:

קטע מתוך מכתב מ- 14/1/46:

... עם הגיעי הנה חכתה לי במשרד עבודה רבה ומיד התחתי בנסיעות על פני הארץ, מהן נסיעות של שיגרה למקומות המוכרים לי היטב ומהן לסביבות חדשות. הנה למשל נזודמנתי לשפרעם אשר בגליל התחתון. מגיע אני לשם בטכסי ערבי מחיפה והפלחים שאתם אני בא במגע אינם יודעים אל נכון לאיזה סוג או גזע לשייך אותי. העובדה שאינם פונים אלי במילה "חוג'ה", אלא קוראים לי "יא אפנדי, יא מיסטר" מעידה על התלבטותם בשאלה: שו דינו?

אך עד מהרה מתבהרים ספקותיהם, עוד לפני שאנו יוצאים לראות את החלקות השונות שעלי לבקר, מבקש אני לזרוק מבט על בית הכנסת העתיק, שריד לישוב יהודי שהיה קיים פה עד לפני כמה עשרות שנים, בכבוד גדול מובילים אותו ל"כניסת אל יהוד" הנמצאת במדרון בגבעה, לא הרחק מן הכביש החוצה את הכפר. מבחוץ נבדל הוא אך מעט מיתר בתי הכפר - אותה אבן האפורה, אך כשנגשים קרוב יותר, נדמה שהאבן מסותתת באופן נקי יותר, כאילו השקיעו הבונים יותר שקידה בכל אבן ואבן, הפתח נמוך וכדי להכנס צריך אדם לכוף קומתו, שמאלה מן הכניסה נראים שני חלונות שסתמו אותם בעשבים ובקוצים יבשים, בקיר מול הכניסה, שהוא כנראה ה"מזרחי" - שאליבא דאמת איננו מזרח - שקע גדול ששמש כנראה לארון הקודש ומשני צדדיו שני שקעים קטנים יותר. הגג מקומר ובמרכזו איזה קשוט בצבע תכלת - לא עמדתי על מהותו - ומסביב מעט טיח שהונח על ידי כמה יהודים שבאו לפני מספר שנים מחיפה, הריצפה או שהיא רצפת אדמה או שהיא מכוסה שכבת אדמה די עבה.

ובתוך המקום הקדוש הזה רובץ מצורע זקן - ערבי או דרוזי, שאנשי הכפר מספקים לו את פתו יום יום, הוא שוכב מרוח על המחצלת ונאנק. את צרכיו, כמובן יעשה בו במקום. אפלה חופפת את החדר, אך למרות הסרחון והסחי הרגשתי כי השכינה לא עזבה את המקום וכי משהו טמיר ונעלם רומז אלי: של נעליך מעל רגליך, כי המקום אשר אתה עומד עליו קודש הוא..."

ובלכתי מן המקום חשבתי בליבי: האין בית כנסת זה סמל לארץ ישראל כלה?

יד לבנים - חדרה

טוביה אורדנג
בן ברינה ושרגא אורדנג

ח' בכסלו תרס"ח 14/11/07
כ"ה באייר תש"ח 02/06/48

נולד ביום
נפל ביום